

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút

Edícia: Prehľady

03/2020

Stratégia boja s negatívnymi dôsledkami globálnych klimatických zmien

Vypracovala: RNDR. Katarína Kubišová, Odbor Parlamentný inštitút

Schválila: Mgr. Natália Švecová, riaditeľka Odboru
Parlamentný inštitút

Bratislava

29. apríla 2020

Anotácia:

Materiál prináša prehľad strategických dokumentov a legislatívnych nástrojov v boji proti negatívnym dôsledkom globálnych zmien klímy najmä na úrovni Európskej únie a v Slovenskej republike.

Kľúčové slová:

globálna zmena klímy, skleníkové plyny, Rámcový dohovor OSN o klimatických zmenách, Kyótsky protokol, Parížska dohoda, klimatická neutralita



Postavenie Odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj Oddelenie Parlamentná knižnica a Oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti Odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:



V oblasti vzdelávania Odbor Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.



Materiál slúži výlučne pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom Odboru Parlamentný inštitút a autorov.

Obsah

1.	Úvod.....	4
2.	Legislatívny rámec EÚ	6
3.	Medzinárodné dohovory	8
	3.1 Rámcový dohovor OSN o klimatických zmenách (United Nations Framework Convention on Climate Change UNFCCC)	8
	3.2 Parížska dohoda	8
	3.3. Kyótsky protokol.....	9
	3.4 IPCC – Medzivládny panel pre zmenu klímy.....	9
4.	Strategické dokumenty a ciele EÚ	10
	4.1. Klimatický a energetický balíček do roku 2020.....	10
	4.2 Klimatický a energetický rámec do roku 2030	11
	4.3 Stratégia EÚ do roku 2050.....	11
	4.4 Energetická únia.....	12
	4.5 Európsky ekologický dohovor (The European Green Deal)	13
	4.6 Návrh prvého Európskeho klimatického zákona.....	14
5.	Postoj Slovenskej republiky	15
	5.1 Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy (2014)	15
	5.2 Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy – aktualizácia (2018)	16
	5.3 Adaptačný akčný plán.....	17
	5.4 Správa o priebežnom stave plnenia prijatých medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti politiky zmeny klímy.....	18
	5.5 Národné správy SR o zmene klímy	19
	5.6. Návrh nízkouhlíkovej stratégie rozvoja SR do roku 2030	20
	5.7 Obnoviteľné zdroje energie	20
	5.8 Obchodovanie s emisnými kvótami	21
6.	Dôsledky pandémie COVID-19 na oblasť globálnych klimatických zmien	24

1. Úvod

Zmena globálnej klímy, ktorú spôsobuje neustále zvyšovanie koncentrácie skleníkových plynov v atmosfére v dôsledku ľudskej činnosti, je jedným z najvýznamnejších environmentálnych problémov v súčasnom svete. Narastajúca teplota vedie k zmenám v rôznych ekosystémoch, vrátane negatívnych vplyvov na život človeka.

Prvé následky zmeny klímy sú už pozorovateľné v Európe i na celom svete. Očakáva sa, že dôsledky klimatických zmien sa **v nadchádzajúcich desaťročiach prehĺbia**. Zvyšujú sa teploty, zrážkový režim sa mení, ľadovce sa topia a hladiny morí stúpajú. **Extrémne prejavy počasia, ktoré sú čoraz bežnejšie**, prinášajú so sebou záplavy a suchá. Tieto zmeny predstavujú vážne ohrozenie ľudských životov, hospodárskeho rastu a prírody, od ktorej vo veľkej miere závisí naša prosperita.

Naša planéta sa vždy menila, a to zvyčajne v dôsledku prírodných faktorov, akými sú malé zmeny dráhy Zeme okolo Slnka, sopečná činnosť a zmeny klimatického systému. Ľudská činnosť (napr. spaľovanie fosílnych palív, vyrúbavanie dažďových pralesov a chov hospodárskych zvierat) má však rastúci vplyv na klímu Zeme.

Slnko zohrieva Zem a naša planéta vyžaruje časť tohto tepla späť do vesmíru. Avšak niektoré plyny v atmosfére pôsobia ako sklo skleníka – prepúšťajú slnečné žiarenie, ale zabráňujú úniku tepelného žiarenia. Niektoré skleníkové plyny, ako sú vodné pary, sa vyskytujú v atmosfére prirodzene. Bez nich by priemerná teplota Zeme bola v porovnaní so súčasnou situáciou (15°C) neporovnateľne nižšia (– 18°C). V minulosti sa klimatické zmeny diali pomaly. Dnes sa nachádzame vo fáze rýchleho otepľovania. V dôsledku ľudskej činnosti sa do atmosféry uvoľňuje **obrovské množstvo skleníkových plynov**, čím narastá skleníkový efekt a globálne otepľovanie.

Európska únia preto znižuje svoje emisie a snaží sa presvedčiť iné štáty, aby urobili to isté. Aj keby sme však emisie znížili na minimum, klimatické zmeny sa úplne nezastavia. Mnoho skleníkových plynov totiž ostáva v atmosfére počas veľmi dlhého obdobia. Navyše oceány pôsobia ako obrovské zásobníky tepla. Preto sa musíme naučiť, ako sa prispôbiť určitej zmene klímy.

V súčasnosti sa pozornosť vlád, štátnych orgánov, mimovládnych organizácií, médií aj bežných občanov čoraz viac upriamuje na boj proti klimatickým zmenám. Sme svedkami zvýšeného úsilia v oblasti vyvíjania stratégií, uzatvárania dohôd a schvaľovania legislatívy, ktoré by pomohli znížiť tempo globálnych klimatických zmien.

Tieto trendy reflektuje aj Programové vyhlásenie vlády SR, schválené vládou SR dňa 19. apríla 2020 a predložené na prerokovanie do Národnej rady Slovenskej republiky rovnako dňa 19. apríla 2020 pod číslom parlamentnej tlače 68.¹ V časti zameranej na Environmentálnu politiku sa okrem iného konštatuje:

„V oblasti životného prostredia je základným cieľom vytvoriť vhodné predpoklady k postupnému prechodu na konkurencieschopné zdrojovo efektívne a nízkouhlíkové hospodárstvo. Pre naplnenie tohto cieľa je potrebné zamerať sa na podporu efektívneho využívania zdrojov, znižovanie emisií skleníkových plynov a prispôsobovanie sa zmene klímy, ochranu, zachovávanie a zlepšenie ekosystémov, biodiverzity a prírodného kapitálu...”

Ďalej sa vláda v oblasti prevencie negatívnych dôsledkov klimatických zmien zaväzuje:

„Pri podpore znižovania emisií skleníkových plynov (mitigácia) bude vláda dbať na splnenie cieľa zníženia emisií skleníkových plynov, a to o minimálne 20 % do roku 2020 oproti roku 2005 v kontexte záväzkov klimaticko-energetického rámca 2020. V oblasti znižovania emisií skleníkových plynov bude pokračovať v opatreniach na zabezpečenie splnenia záväzkov v oblasti klimatických zmien v súlade s Parížskou dohodou a pristúpi k jej skorej ratifikácii a príprave na jej implementáciu. Pripraví „Nízkouhlíkovú stratégiu do roku 2050“, ktorá nákladovo-efektívnym spôsobom identifikuje potenciál znižovania emisií v jednotlivých sektoroch hospodárstva a podporí dlhodobé investície do nízkouhlíkových a čistých technológií šetrných k životnému prostrediu. Na úrovni EÚ bude vláda presadzovať také návrhy v EÚ systéme obchodovania s emisnými kvótami (EU ETS), ktoré budú dlhodobo udržateľné pre životné prostredie, ako aj motivujúce a spravodlivé pre podniky zahrnuté v schéme EÚ ETS. Zároveň bude čo najefektívnejšie využívať disponibilné zdroje na programy zamerané na zlepšenie energetickej efektívnosti, zníženie energetickej náročnosti priemyslu a verejného sektora, podporu udržateľných pracovných miest, znižovanie emisií v doprave či podporu ekoinovácií a obnoviteľných zdrojov energie. V oblasti prispôsobovania sa na nepriaznivé dôsledky klimatických zmien (adaptácia) bude dbať na zníženie rizík vyplývajúcich zo zmeny klímy na zdravie obyvateľstva a životného prostredia, podporu systémových riešení pre adaptačné opatrenia vrátane ďalšej podpory protipovodňových opatrení a adaptácie na možný nedostatok vody v súlade so schválenou „Stratégiou adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy“ s dôrazom na adaptačné opatrenia v mestách, poľnohospodárstve a lesníctve.”

Nasledujúci materiál môže napomôcť zorientovať sa v tomto úsilí a spraviť si prehľad o súčasnom stave riešenia tejto problematiky, ako aj o plánoch v tejto oblasti do budúcnosti.

¹ Programové vyhlásenie vlády SR. Dostupné na internete:

<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=8&ID=68> [cit.28.4.2020]

2. Legislatívny rámec EÚ

Keďže oblasť boja proti klimatickým zmenám je **veľmi komplexná** a zahŕňa takmer všetky oblasti verejných politík, nie je možné vymenovať všetky právne normy, ktoré s touto oblasťou súvisia. Zameriame sa preto len na tie, ktoré **bezprostredne súvisia s klimaticko-energetickým balíčkom EÚ**.

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 443/2009 z 23. apríla 2009, ktorým sa stanovujú výkonové emisné normy nových osobných automobilov ako súčasť integrovaného prístupu Spoločenstva na zníženie emisií CO₂ z ľahkých úžitkových vozidiel

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/28/ES z 23. apríla 2009 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie a o zmene a doplnení a následnom zrušení smerníc 2001/77/ES a 2003/30/ES

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/29/ES z 23. apríla 2009, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2003/87/ES s cieľom zlepšiť a rozšíriť schému Spoločenstva na obchodovanie s emisnými kvótami skleníkových plynov

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/30/ES z 23. apríla 2009, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 98/70/ES, pokiaľ ide o kvalitu automobilového benzínu, motorovej nafty a plynového oleja a zavedenie mechanizmu na monitorovanie a zníženie emisií skleníkových plynov, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 1999/32/ES, pokiaľ ide o kvalitu paliva využívaného v plavidlách vnútrozemskej vodnej dopravy, a zrušuje smernica 93/12/EHS

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/31/ES z 23. apríla 2009 o geologickom ukladaní oxidu uhličitého a o zmene a doplnení smernice Rady 85/337/EHS, smerníc Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES, 2001/80/ES, 2004/35/ES, 2006/12/ES, 2008/1/ES a nariadenia (ES) č. 1013/2006

- Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 406/2009/ES z 23. apríla 2009 o úsilí členských štátov znížiť emisie skleníkových plynov s cieľom splniť záväzky Spoločenstva týkajúce sa zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2020

- Rozhodnutie z 26. marca 2013 o stanovení ročne pridelených emisných kvót členských štátov na roky 2013 až 2020 podľa rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady č. 406/2009/ES [oznámené pod číslom C(2013) 1708] (2013/162/EU)

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 525/2013 z 21. mája 2013 o mechanizme monitorovania a nahlasovania emisií skleníkových plynov a nahlasovania ďalších informácií na úrovni členských štátov a Únie relevantných z hľadiska zmeny klímy a o zrušení rozhodnutia č. 280/2004/ES

- Vykonávacie rozhodnutie Komisie z 31. októbra 2013 o úprave ročne pridelených emisných kvót členských štátov na roky 2013 až 2020 podľa rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady č. 406/2009/ES (2013/634/EU)

3.1 Rámcový dohovor OSN o klimatických zmenách (United Nations Framework Convention on Climate Change UNFCCC)

3.2 Parížska dohoda

3. Medzinárodné dohovory

Dohovor bol podpísaný **v roku 1992** a predstavuje **základnú** medzinárodnú zmluvu, upravujúcu boj s klimatickými zmenami vo svete. Jej hlavným cieľom je zmiernovať antropogénny vplyv na globálny klimatický systém. EÚ a jej členské štáty sú medzi **197 zmluvnými stranami konvencie**.² Hlavným rozhodovacím orgánom UNFCCC je Konferencia strán (Conference of the Parties COP), na ktorej sa môžu zúčastňovať zástupcovia všetkých zmluvných strán dohovoru. Zástupcovia obchodu, medzinárodných organizácií, záujmových skupín a asociácií majú status pozorovateľa. Na COP24 v poľských Katowiciach v novembri 2018 prezentovala EÚ svoju strategickú víziu riešenia problematiky klimatických zmien.³

Bola podpísaná všetkými zmluvnými stranami UNFCCC **v decembri 2015** a predstavuje prvú univerzálnu, právne záväznú **globálnu klimatickú dohodu**.⁴ EÚ ratifikovala dohodu 5. októbra 2016, čo umožnilo jej vstup do platnosti od 4. novembra 2016.

Určuje rámec opatrení, ktoré by mali obmedziť globálne otepľovanie planéty **pod 2°C a ideálne pod 1,5°C**. Jej cieľom je okrem toho posilniť schopnosť krajín vysporiadať sa s následkami klimatických zmien. Parížska dohoda má predstavovať určitý most medzi súčasnými politikami a klimatickou neutralitou do konca tohto storočia.

V rámci plnenia cieľov Parížskej dohody prijali jednotlivé zmluvné strany národné akčné plány v oblasti zmeny klímy. Vlády sa tiež dohodli, že sa budú **každých 5 rokov** stretávať, aby zhodnotili kolektívny

² United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Dostupné na internete: <https://unfccc.int/> [cit.24.4.2020]

³ Katowice Climate Change Conference (COP24). Dostupné na: https://ec.europa.eu/clima/events/katowice-climate-change-conference-cop-24_sk [cit.24.4.2020]

⁴ Paris agreement. Dostupné na: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement> [cit.24.4.2020]

3.3 Kyótsky protokol

pokrok v oblasti plnenia dlhodobých cieľov a informovali zmluvné strany o nutnosti posilňovania národných príspevkov. Národný príspevok EÚ v rámci Parížskej dohody je redukovať emisie skleníkových plynov najmenej o 40% do roku 2030 (v porovnaní s rokom 1990), k čomu sa zaviazala vo svojom klimatickom a energetickom balíčku do roku 2030.

Do roku 2020 bol jediným právne záväzným nástrojom na redukcii emisií skleníkových plynov Kyótsky protokol. Protokol bol ratifikovaný **192 zmluvnými stranami** UNFCCC (vrátane EÚ a jej členských štátov). Avšak z dôvodu, že veľa veľkých pôvodcov emisií skleníkových plynov **nie sú** zmluvnými stranami Kyótskeho protokolu, protokol pokrýval **len 12%** globálnych emisií.⁵ V rámci neho boli dohodnuté **dve fázy** redukcie emisií skleníkových plynov:

1. etapa – 2008-2012 – priemyselne vyspelé krajiny sa zaviazali k redukcii emisií priemerne o 5% v porovnaní s rokom 1990;
2. etapa – 2013-2020 – krajiny, ktoré sa pridali k tejto etape sa zaviazali k minimálne 18% redukcii emisií oproti úrovni z roku 1990.

3.4 IPCC – Medzivládny panel pre zmenu klímy

Jedným z najdôležitejších **medzinárodných orgánov** venujúcich sa problematike zmeny klímy na vedeckej úrovni je Medzivládny panel pre zmenu klímy. Panel vydáva **hodnotiace správy** obsahujúce aj kapitoly venované fyzikálnemu prostrediu, dôsledkom zmeny klímy, adaptácii na zmenu klímy a zraniteľnosti. Ostatná **Špeciálna správa 1,5°C**⁶ vydaná v októbri 2018 potvrdzuje, že negatívne dôsledky zmeny klímy sú už viditeľné a že obmedzenie globálneho otepľovania na 1,5° C si vyžaduje bezprecedentnú transformáciu energetického, dopravného systému, budov, hlboké zníženie emisií vo všetkých odvetviach, ako aj zmeny ľudského správania. Obmedzenie globálneho otepľovania na 1,5° C by malo značné pozitívne dôsledky.

⁵ Kyoto Protocol. Dostupné na internete: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-kyoto-protocol/what-is-the-kyoto-protocol/kyoto-protocol-targets-for-the-first-commitment-period> [cit.22.4.2020]

⁶ Special report: Global Warming of 1,5°C. Dostupné na internete: <https://www.ipcc.ch/sr15/> [cit.22.4.2020]

4.1 Klimatický a energetický balíček do roku 2020

- Najmenej 20% zníženie emisií skleníkových plynov oproti roku 1990
- Najmenej 20% podiel obnoviteľných zdrojov energie
- Najmenej 20% zvýšenie energetickej efektívnosti

4. Strategické dokumenty a ciele EÚ

Ciele boli stanovené lídrami EÚ v roku 2007 a zapracované do právnych aktov v roku 2009. Obsahuje ciele a záväzky v danej oblasti do roku 2020.

Systém EÚ obchodovania s emisiami skleníkových plynov (EU emissions trading system; ETS) je hlavným nástrojom EÚ na znižovanie emisií skleníkových plynov z veľkých prevádzok v oblasti energetiky a priemyslu, ako aj leteckej prevádzky. ETS zahŕňa približne 45% všetkých EÚ emisií skleníkových plynov.⁷

Sektory, ktoré nespádajú pod ETS predstavujú približne 55% globálnych emisií skleníkových plynov a patria k nim napríklad domácnosti, poľnohospodárstvo, odpady a doprava (okrem leteckej dopravy). V tejto oblasti sú členské štáty povinné prijímať záväzné ročné ciele pre znižovanie emisií. Tieto ciele závisia od bohatstva jednotlivých krajín – od 20% redukcie pre najbohatšie krajiny až po 20% nárast pre najchudobnejšie krajiny.

Členské štáty prijali aj v tejto oblasti záväzné ciele na základe Smernice o obnoviteľných zdrojoch energie.⁸ Tieto ciele sa taktiež líšia v závislosti od štartovacieho bodu v oblasti podielu obnoviteľných zdrojov energie – od 10 % pre Maltu až po 49 % pre Švédsko.

EÚ podporuje rozvoj tzv. nízkouhlíkových technológií napríklad prostredníctvom programu NER 300⁹ a Horizon 2020¹⁰.

⁷ EU Emissions trading System EU ETS. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_en [cit.22.4.2020]

⁸ Smernica EP a Rady 2009/28/ES z 23. apríla 2009 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie a o zmene a doplnení a následnom zrušení smerníc 2001/77/ES a 2003/30/ES. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0028&from=SK> [cit.22.4.2020]

⁹ NER 300 Program. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund/ner300_en [cit.22.1.2020]

¹⁰ Program Horizon 2020. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/> [cit.22.4.2020]

4.2 Klimatický a energetický rámec do roku 2030

- Najmenej 40% zníženie emisií skleníkových plynov oproti roku 1990
- Najmenej 32% podiel obnoviteľných zdrojov energie
- Najmenej 32,5% zvýšenie energetickej efektívnosti

Opatrenia nevyhnutné na znižovanie energetickej efektívnosti sú dané v Pláne energetickej efektívnosti a Smernici o energetickej efektívnosti.¹¹

Rámec bol schválený Európskou radou v októbri 2014. Ciele v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a energetickej efektívnosti boli revidované v roku 2018. Obsahuje ciele a nástroje v oblasti zmeny klímy na roky 2021 – 2030.

K dosiahnutiu tohto cieľa je potrebné znížiť emisie skleníkových plynov:

- u sektorov zapojených do ETS o 43% (v porovnaní s rokom 2005) (ETS bol revidovaný na fungovanie po roku 2020);
- u sektorov, ktoré nie sú zapojené do ETS o 30% (oproti roku 2005) – toto bolo prenesené do záväzných cieľov pre jednotlivé členské štáty.

Tieto ciele by umožnili EÚ posunúť sa smerom k nízko-uhlíkovej ekonomike a dodržať záväzky vyplývajúce z Parížskej zmluvy.

Členské štáty sú povinné prijať integrované Národné klimatické a energetické plány na obdobie rokov 2021-2030 (do konca roku 2019).

Do 1. januára 2020 sú členské štáty povinné vyvinúť aj dlhodobé stratégie a zabezpečiť konzistenciu medzi príslušnými stratégiami.

V novembri 2018 prezentovala Európska komisia dlhodobú víziu klimaticky neutrálnej ekonomiky do roku 2050.¹² Stratégia načrtáva spôsoby, ako dosiahnuť klimatickú neutralitu investovaním do realistických technologických riešení, zaangažovaním verejnosti a zavedením paralelných opatrení v priemysle,

4.3 Stratégia EÚ do roku 2050

¹¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ z 25. októbra 2012 o energetickej efektívnosti, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2009/125/ES a 2010/30/EÚ a ktorou sa zrušujú smernice 2004/8/ES a 2006/32/ES Text s významom pre EHP. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32012L0027&qid=1579688514481> [cit.22.4.2020]

¹² Oznámenie Komisie Čistá planéta pre všetkých Európska dlhodobá strategická vízia pre prosperujúce, moderné, konkurencieschopné a klimaticky neutrálne hospodárstvo. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0773&from=EN> [cit.23.4.2020]

4.4 Energetická únia

Štvrtá správa o stave Energetickej únie (apríl 2019)

finančnej oblasti, alebo výskume rešpektujúc princíp sociálnej spravodlivosti. Vízia klimaticky neutrálnej budúcnosti zahŕňa takmer všetky oblasti politiky EÚ a je v súlade s Parížskou dohodou.

Stratégia Európskej komisie je pozvánkou pre všetky inštitúcie EÚ, národné parlamenty, sektor obchodu, mimovládne organizácie, mestá a obce, ako aj občanov podporiť iniciatívu EÚ a stať sa lídrom v boji s klimatickými zmenami a motivovať tak aj ďalších medzinárodných partnerov.

Návrh energetickej únie obsahuje päť oblastí, v ktorých má Európska komisia záujem prehľbovať integráciu: energetická bezpečnosť, vnútorný energetický trh, energetická efektívnosť, dekarbonizácia hospodárstva a výskum, inovácie a konkurencieschopnosť. Dokument identifikuje hlavné súčasné problémy v oblasti energetiky v rámci európskeho spoločenstva a navrhuje konkrétne riešenia v podobe 15 bodov vrátane legislatívnych návrhov. Európska komisia navrhla vybudovanie spoločnej energetickej politiky EÚ s internou aj externou dimenziou počas niekoľkých nasledovných rokov.

Energetická únia bola schválená členskými štátmi spoločenstva na [zasadaní Európskej rady 19. marca 2015](#).

Štvrtá správa o stave energetickej únie ukazuje pokrok dosiahnutý v energetickej únii. Na základe doteraz dosiahnutých výsledkov sa v správe stanovujú právne predpisy, ako aj politické záväzky a ciele pre čistejší a ekologickejší svet. Zohľadňuje vyvíjajúce sa globálne výzvy v oblasti životného prostredia, hospodárstva a konkurencieschopnosti.

Cieľom energetickej únie je poskytnúť spotrebiteľom bezpečnú, udržateľnú, konkurencieschopnú a cenovo dostupnú energiu. Robí to tak, že prepracuje európske energetické a klimatické systémy a politiky, čím sa EÚ dostane do popredia pri riešení globálnej energie z obnoviteľných zdrojov a zmeny klímy.

Energetická únia popri modernizácii európskej politiky v oblasti energetiky a klímy podporuje v

súlade so záväzkami EÚ prijatými na základe Parížskej dohody prechod európskeho hospodárstva na čistú energiu v kľúčových odvetviach, s akcentom na zabezpečenie sociálne spravodlivého prechodu. Budovanie odolnej energetickej únie s progresívnou politikou v oblasti klímy a energetiky je jednou z politických priorít Európskej komisie.

Energetická únia posilnila vnútorný trh s energiou a zvýšila energetickú bezpečnosť EÚ vďaka investíciám do novej inteligentnej infraštruktúry (vrátane cezhraničnej). Zabezpečila sa nová moderná koncepcia príslušného trhu a bol zavedený mechanizmus spolupráce medzi členskými štátmi založený na princípe solidarity, ktorý umožňuje účinnejšie a efektívnejšie reagovať na potenciálne krízy.



4.5 Európsky ekologický dohovor (The European Green Deal)

Stať sa prvým klimaticky neutrálnym kontinentom na svete do roku 2050 je najväčšou výzvou a príležitosťou našich čias. V záujme dosiahnutia tejto méty Európska komisia predložila **Európsky ekologický dohovor**¹³, najambicióznejší balík opatrení, ktoré by mali umožniť európskym občanom a podnikom mať úžitok z trvalej ekologickej transformácie. Uvedené opatrenia spolu s pôvodným plánom kľúčových politík sa týkajú celej škály problematik – od ambiciózneho znižovania

¹³ Európsky ekologický dohovor. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sk [cit.21.4.2020]

4.6 Návrh prvého Európskeho klimatického zákona

emisií, cez investovanie do špičkového výskumu a inovácií až po ochranu prírodného prostredia v Európe. Dohovor má za cieľ revidovať všetky existujúce právne normy EÚ z hľadiska klimatických vplyvov, ako aj zaviesť novú legislatívu v oblasti cirkulárnej ekonomiky, renovácie budov, biodiverzity, farmárstva a inovácií.

Ekologický dohovor podporený investíciami do ekologických technológií, udržateľných riešení a nových podnikov môže byť novou stratégiou EÚ v oblasti rastu. Kľúčový význam pre jeho úspech má zapojenie verejnosti a všetkých zainteresovaných strán a ich záväzok v záujme pokroku v tejto oblasti.

Európsky ekologický dohovor stanovuje najmä cestu prechodu, ktorý bude spravodlivý a sociálne vyvážený. Je navrhnutý tak, aby z veľkej transformácie, ktorá stojí pred nami, nebol vynechaný žiaden jednotlivец ani región.

Začiatkom marca 2020 prijala Európska komisia návrh prvého Európskeho klimatického zákona, ktorého cieľom je zapracovať do zákona ciele, stanovené v Európskom ekologickom dohovore – najmä dosiahnutie uhlíkovo neutrálnej ekonomiky do roku 2050.¹⁴

¹⁴ Návrh nariadenia Komisie: Európsky klimatický zákon. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/info/files/commission-proposal-regulation-european-climate-law_en [cit.23.4.2020]

5. Postoj Slovenskej republiky

Dôsledky zmeny klímy majú v rôznych regiónoch rôznu frekvenciu a intenzitu prejavu. Riešením, ktoré by malo v konečnom dôsledku zabrániť, alebo aspoň minimalizovať riziká a negatívne dôsledky zmeny klímy, je vhodná kombinácia opatrení zameraných na znižovanie emisií skleníkových plynov (mitigácia) a adaptačných opatrení.

Adaptačné opatrenia predstavujú súbor možností, ako sa prírodné a sociálno-ekonomické systémy môžu prispôbiť prebiehajúcej alebo očakávanej zmene klímy s cieľom znižovať možné negatívne dôsledky a naopak využívať pozitívne dôsledky zmeny klímy.

Národná adaptačná stratégia vychádza z princípov **proaktívnej adaptácie**. Proaktívnu adaptáciu možno definovať ako súbor po sebe idúcich, na seba nadväzujúcich krokov, počnúc prípravou podmienok pre adaptáciu, následným hodnotením rizík a zraniteľnosti na zmenu klímy, identifikáciou adaptačných riešení a ich následnou implementáciou, končiac monitorovaním a hodnotením adaptácie, pričom na základe výsledkov monitorovania a hodnotenia sa celý proces opakuje od začiatku.

Prvým komplexnejším dokumentom v tejto oblasti, ktorý sa snaží v čo najširšom rozsahu oblastí a sektorov prepojiť scenáre a možné dôsledky zmeny klímy s návrhmi vhodných proaktívnych adaptačných opatrení, je **Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 148/2014**. Stratégia považuje za prioritné: šírenie informácií a vedomostí o problematike adaptácie na všetkých stupňoch riadenia, ako aj pre širokú verejnosť; posilnenie inštitucionálneho rámca pre adaptačné procesy v SR; vypracovanie a rozvoj metodík komplexného hodnotenia rizík v súvislosti so zmenou klímy od národnej až po lokálnu úroveň; rozvoj a aplikáciu

5.1 Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy (2014)

5.2 Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy – aktualizácia (2018)

metodík pre ekonomické hodnotenie adaptačných opatrení (makroekonomických dopadov) a vypracovanie a zavedenie nástroja na výber investičných priorít na základe posúdenia medzisektorálnych aspektov adaptačných opatrení.

Z uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 148/2014 vyplývala povinnosť predložiť na rokovanie vlády aktualizáciu národnej adaptačnej stratégie s ohľadom na najnovšie vedecké poznatky v oblasti zmeny klímy. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky začalo v roku 2017 prípravu aktualizácie stratégie, ktorá bola zameraná na hodnotenie súčasného stavu adaptácie a plánované aktivity v rozhodujúcich oblastiach a sektoroch, definovanie všeobecnej vízie adaptácie vybraných oblastí a sektorov a aktualizáciu súboru adaptačných opatrení a rámca na ich realizáciu. Aktualizovaná stratégia prešla procesom strategického environmentálneho hodnotenia podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. **Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy – aktualizácia, bola 17. októbra 2018 schválená uznesením vlády SR č. 478/2018.**¹⁵

Hlavným cieľom aktualizovanej adaptačnej stratégie je zvýšenie odolnosti a zlepšenie pripravenosti Slovenskej republiky čeliť nepriaznivým dôsledkom zmeny klímy a ustanovenie inštitucionálneho rámca a koordinačného mechanizmu na zabezpečenie účinnej implementácie adaptačných opatrení na všetkých úrovniach a vo všetkých oblastiach. K dosiahnutiu hlavného cieľa adaptácie by malo prispieť naplnenie čiastkových cieľov, ktorými sú: zabezpečenie aktívnej tvorby národnej adaptačnej politiky, implementácia adaptačných opatrení a monitoring ich účinnosti, posilnenie premietnutia cieľov a odporúčaní adaptačnej stratégie v rámci

¹⁵ Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy – aktualizácia. Dostupné na internete: <https://www.minzp.sk/files/odbor-politiky-zmeny-klimy/strategia-adaptacie-sr-nepriaznive-dosledky-zmeny-klimy-aktualizacia.pdf> [cit.27.4.2020]

viacúrovňovej správy vecí verejných a podpory podnikania, zvyšovanie verejného povedomia o problematike zmene klímy, podpora synergie medzi adaptačnými a mitigačnými opatreniami a využívanie ekosystémového prístupu pri realizácii adaptačných opatrení a podpora premietnutia cieľov a odporúčaní Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj, Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy a Parížskej dohody.

Stratégia sa snaží v čo najširšom rozsahu oblastí a sektorov prepojiť scenáre a možné dôsledky zmeny klímy s návrhmi vhodných adaptačných opatrení. Z hľadiska adaptácie na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy sa za kľúčové oblasti a sektory považujú: horninové prostredie a geológia, pôdne prostredie, prírodné prostredie a biodiverzita, vodný režim v krajine a vodné hospodárstvo, sídelné prostredie, zdravie obyvateľstva, poľnohospodárstvo, lesníctvo, doprava, cestovný ruch, priemysel, energetika a ďalšie oblasti podnikania a oblasť manažovania rizík.

5.3 Adaptačný akčný plán

Prípravu adaptačného akčného plánu, ktorá sa začala v roku 2018, zastrešuje Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky v spolupráci s Prognostickým úradom Slovenskej akadémie vied. Na základe kvalitatívnych a kvantitatívnych analýz budú v akčnom pláne prioritizované adaptačné opatrenia. Identifikované budú opatrenia krátkodobé na obdobie rokov 2020-2022 a strednodobé na obdobie rokov 2022-2025 s výhľadom do 2028. Opatrenia budú prioritizované podľa dôležitosti, uskutočniteľnosti a dostupnosti finančných zdrojov. Akčný plán by mal prispieť k lepšiemu premietnutiu adaptačných opatrení do sektorových politík dotknutých rezortov. Zároveň by mal obsahovať návrh systému monitorovania zraniteľnosti, návrh systému strednodobého hodnotenia adaptačného procesu v podmienkach Slovenska, vrátane sledovania väzieb medzi nákladmi a prínosmi, a návrh platformy pre zverejňovanie a zdieľanie pozitívnych skúseností.

5.4 Správa o priebežnom stave plnenia prijatých medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti politiky zmeny klímy

Ako základ pre prípravu Akčného plánu definuje stratégia šesť cieľov, ktoré by mal prioritne riešiť. Sú nimi:

- určenie špecifických cieľov, prioritné opatrenia a nástroje pre vybrané oblasti a sektory,
- formulovanie konkrétnych úloh pre naplnenie vybraných prioritných cieľov,
- stanovenie gestorov, časového harmonogramu a termínov plnenia úloh,
- vyčíslenie ekonomických nákladov na realizáciu úloh,
- zmapovanie legislatívnych, organizačných a finančných prekážok v implementácii,
- definovanie vybraných indikátorov pre prioritné ciele a monitorovanie.

Adaptačný akčný plán by mal byť predložený na rokovanie vlády SR do 31.12.2020.

Správa o priebežnom stave plnenia prijatých medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti politiky zmeny klímy za roky 2017-2018¹⁶ je v poradí už siedmou správou predkladanou v súlade s plnením úlohy podľa bodu B.2. uznesenia vlády SR č. 151 z 5. apríla 2017, ktorý nahradil bod B.3 uznesenia vlády SR č. 821 z 19. decembra 2011. Uvedené uznesenie bolo prijaté k návrhu na inštitucionálne zabezpečenie plnenia cieľov Klimaticko-energetického balíčka (KEB) v podmienkach SR, so zreteľom na systémové zmeny vyplývajúce zo zákona č. 37/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov. Správa prináša prehľad o aktuálnom vývoji v oblasti politiky zmeny klímy v širšom medzinárodnom, európskom a národnom kontexte, s dôrazom na kľúčové úlohy, ktoré SR v tejto

¹⁶ Správa o priebežnom stave plnenia prijatých medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti politiky zmeny klímy za roky 2017-2018. Dostupné na internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/23680/1> [cit.28.4.2020]

5.5 Národné správy SR o zmene klímy

agende plnila v rokoch 2017 a 2018. Okrem toho prináša informáciu o najdôležitejších výzvach a úlohách, ktoré nás v tejto agende čakajú v budúcnosti.

V rámci medzinárodného kontextu patrili v rokoch 2017 a 2018 k najvýznamnejším úlohy súvisiace s prípravou a schvaľovaním súboru pravidiel pre implementáciu Parížskej dohody z roku 2015, ktoré potvrdili medzinárodný záväzok v boji proti zmene klímy. V rámci medzinárodných rokovaní boli dominantné zasadnutia 23. a 24. konferencie zmluvných strán Rámcového dohovoru (UNFCCC) Organizácie spojených národov o zmene klímy (COP 23 a 24), na ktorých prebiehali vyjednávania o podobe týchto implementačných pravidiel, vďaka ktorým bude Parížska dohoda vykonateľná v praxi. V decembri 2018 sa na COP 24 napokon podarilo prijať rozhodnutia, ktoré tvoria súbor implementačných pravidiel Parížskej dohody, ktorý dostal názov „Katovický klimatický balíček“.

V dôsledku významnej a komplexnej reorganizácie celosvetového procesu adresovania zmeny klímy predovšetkým v súvislosti s prijatím „Katovického klimatického balíčka“ sa v roku 2023 na príslušných medzinárodných konferenciách OSN uskutoční tzv. globálne hodnotenie riešenia zmeny klímy za roky 2020 - 2023. Z uvedeného dôvodu je navrhnuté, aby nasledujúca Správa o priebežnom stave plnenia prijatých medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti politiky zmeny klímy bola predložená na rokovanie vlády SR v roku 2024, tzn. po uskutočnení tohto hodnotenia a obsiahla by roky 2019-2023.

Sú **pripravované približne každé 4 roky** v rámci plnenia našich záväzkov podľa článku 4 a 12 Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy a Kjótskeho protokolu. SR do dnešného dňa pripravila spolu 7 národných správ o zmene klímy.¹⁷

¹⁷ Národné správy o zmene klímy. Dostupné na internete: <https://unfccc.int/process-and-meetings/transparency-and-reporting/reporting-and-review-under-the-convention/national-communications-and-biennial-reports-annex-i-parties/national-communication-submissions/sixth-national-communications-annex-i> [cit.24.4.2020]

5.6 Návrh nízkouhlíkovej stratégie rozvoja SR do roku 2030

Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP) navrhuje opatrenia, ktoré môžu Slovensko posunúť bližšie k dosiahnutiu klimatickej neutrality. Návrh nízkouhlíkovej stratégie rozvoja SR do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 schválila vláda dňa 5. marca 2020.¹⁸

„Slovenská republika si plne uvedomuje závažnosť a rozsah hrozby menom zmena klímy. Aj z tohto dôvodu sa Slovensko, ako aj celá Európska únia a desiatky iných štátov na celom svete zaviazalo dosiahnuť klimatickú neutralitu už v roku 2050," uvádza sa v tomto materiáli.

Nízkouhlíková stratégia si dáva za cieľ vybrať a analyzovať opatrenia nákladovo efektívnym spôsobom. Na realizáciu je podľa MŽP nevyhnutná podpora zo strany ostatných relevantných rezortov a orgánov štátnej a verejnej správy. "Je dôležité, aby boli tieto politiky a iné nesúvisiace politiky vzájomne prierezovo prepojené a konzistentné, či už medzi jednotlivými rezortmi, ale aj v rámci jednotlivých rezortov," píše sa v materiáli.

V stratégii navrhuje envirorezort aj ďalšie dodatočné opatrenia, ktoré by mali Slovensko posunúť bližšie k dosiahnutiu klimatickej neutrality. „Tieto dodatočné opatrenia nie sú v stratégii ešte podrobne analyzované, avšak v rámci jej aktualizácie o päť rokov bude prínosné, ak sa zahrnú do modelov," hovorí Ministerstvo životného prostredia.

Pripomína tiež, že do roku 2050 bude potrebné, aby sa "vo všetkých sektoroch začali implementovať všetky ďalšie dodatočné opatrenia".

Pre dosiahnutie cieľov v oblasti obnoviteľných zdrojov energie je potrebné obmedziť spaľovanie fosílnych palív, zabrániť narastajúcemu odlesňovaniu, rozumne obrábať pôdu, hospodáriť s odpadom, šetriť s energiou; súhrnne povedané, správať sa zodpovedne tak na strane výroby, ako aj na strane spotreby. Musíme investovať do nových technológií, využívať obnoviteľné zdroje energie, stavať úsporné obydlia,

5.7 Obnoviteľné zdroje energie

¹⁸ Nízkouhlíková stratégia rozvoja SR do roku 2030. Dostupné na internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/24531/2> [cit.23.4.2020]

preferovať moderný čistý priemysel, využívať ekologické dopravné prostriedky. Prechod k nízkouhlíkovej ekonomike je nielen veľkou príležitosťou, ale aj výzvou k zvyšovaniu energetickej nezávislosti, vzniku nových pracovných miest, ako aj rozvoju vedy a výskumu.

Zvyšovanie podielu obnoviteľných zdrojov energie na výrobe elektriny a tepla s cieľom vytvoriť primerané doplnkové zdroje potrebné na krytie domáceho dopytu je jednou zo základných priorít Energetickej politiky SR. Obnoviteľné zdroje energie prispievajú k posilneniu a diverzifikácii štruktúry priemyslu a poľnohospodárstva, podporujú inováciu a rozvoj informačných technológií, otvárajú priestor pre nové smerovania a sú jedným z pilierov budovania znalostnej ekonomiky. Racionálny manažment domácich obnoviteľných zdrojov energie je v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja, čím sa stáva jedným z pilierov zdravého ekonomického vývoja spoločnosti (*Národný akčný plán pre obnoviteľné zdroje energie, 2010¹⁹*).

5.8 Obchodovanie s emisnými kvótami

Schéma obchodovania s emisnými kvótami

Schéma obchodovania s emisnými kvótami - European Union Emission Trading Scheme (EU ETS) je základným kameňom stratégie EÚ v oblasti zmeny klímy. Uplatňuje sa nielen v 27 členských štátoch EÚ, ale aj v ďalších troch členských krajinách Európskeho hospodárskeho priestoru, ktorými sú Nórsko, Island a Lichtenštajnsko.

Základom EU ETS je smernica 2002/87/ES Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v spoločenstve. Na smernicu nadväzujú podrobnejšie právne akty (nariadenia a rozhodnutia) a usmerňovacie dokumenty.

V súčasnosti sa vzťahuje na viac ako 11 000 zariadení v energetických a priemyselných sektoroch, ktoré sú

¹⁹ Národný akčný plán pre energiu z obnoviteľných zdrojov. Dostupné na internete: <https://www.mhsr.sk/uploads/files/krFyTZfZ.pdf> [cit.24.4.2020]

Prvé obchodovateľné obdobie 2005 – 2007

v EÚ spoločne zodpovedné za približne 40% celkových emisií skleníkových plynov. Prevádzkovatelia môžu dostať časť kvót bezodplatne, zvyšok si musia kúpiť v aukcii alebo na trhu. Každá kvóta predstavuje právo vypustiť jednu tonu ekvivalentu oxidu uhličitého (CO₂). Základom EU ETS je smernica 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov.²⁰

Prvé obchodovateľné obdobie trvalo tri roky (2005 - 2007) a bolo fázou „učenia sa za pochodu“ určenou na prípravu druhého obdobia obchodovania.

Druhé obchodovateľné obdobie 2008 – 2012

V druhom obchodovateľnom období, ktoré začalo v roku 2008 a trvalo do konca roku 2012, Európska komisia obmedzila národné emisie v sektoroch EU ETS v priemere o 6,5% v porovnaní s úrovňami z roku 2005, aby sa dalo zabezpečiť, že EÚ ako celok a jednotlivé členské štáty dodržia svoje záväzky vyplývajúce z Kjótskeho protokolu.

Tretie obchodovateľné obdobie 2013 – 2020

Najzásadnejšou zmenou v treťom obchodovateľnom období, ktoré prebieha od roku 2013 do roku 2020 je posilnenie aukčného systému v obchodovaní s emisnými kvótami. Od roku 2013 musia výrobcovia elektrickej energie všetky emisné kvóty nakupovať. Sektory ohrozené únikom uhlíka dostávajú bezodplatnú alokáciu na úrovni 100% referenčnej hodnoty (tzv. benchmarku) počas celého tretieho obchodovateľného obdobia. Ostatným sektorom sa bezodplatná alokácia každý rok znižuje o úmernú sumu, ktorej výsledkom bude 30% bezodplatná alokácia v roku 2020. Cieľom EÚ je dosiahnutie zníženia emisií skleníkových plynov o 20% oproti roku 1990, čo je v EU ETS premietnuté ako 1,74 % ročné zníženie emisného stopu až do roku 2020.

Štvrtá fáza obchodovania s emisnými kvótami

Revidovaná smernica o EÚ ETS (smernica (EÚ) [2018/410](#)), ktorá sa bude uplatňovať v 4. fáze obchodovania s emisnými kvótami (2021 - 2030), nadobudla účinnosť 8. apríla 2018.

²⁰ Smernica 2003/87/ES Európskeho parlamentu a Rady z 13. októbra 2003, o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 96/61/ES. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:02003L0087-20180408&from=SK> [cit.24.4.2020]

Zákon č. 414/2012 Z. z. v znení
neskorších predpisov

V Slovenskej republike je obchodovanie s emisnými kvótami upravené zákonom č. 414/2012 Z. z. o obchodovaní s emisnými kvótami a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

6. Dôsledky pandémie COVID-19 na oblasť globálnych klimatických zmien

Európa, podobne ako zvyšok sveta, čelí bezprecedentnej kríze verejného zdravia, ktorá sa rýchlo šíri po celom svete. Európske a vnútroštátne orgány prijímajú radikálne opatrenia na obmedzenie a spomalenie šírenia ochorenia COVID-19. Obmedzenia v oblasti cestovania, dochádzania do zamestnania a združovania závažným spôsobom ovplyvňujú hlavné hospodárske odvetvia. Boli zrušené mnohé lety a zatvárajú sa školy, reštaurácie a hranice. Výraz „uzavretie“ tak vystihuje novú realitu v mnohých európskych krajinách.

Jedným z neplánovaných dôsledkov takýchto náhlych sociálno-ekonomických otrasov môžu byť aj dodatočné zníženie emisií skleníkových plynov. V niektorých oblastiach Číny a Európy (napr. počas uzavretia v severnom Taliansku) sa napr. pozorovali vedľajšie dôsledky ako je dočasné zníženie znečistenia ovzdušia. Aby sme dokázali lepšie pochopiť rozsah, trvanie, ako aj určité očakávané a neočakávané vplyvy, je však potrebné, aby sme po prekonaní tejto krízy analyzovali údaje z rôznych oblastí.

Bez dôkladnej transformácie našich výrobných a spotrebných systémov je pravdepodobné, že akékoľvek zníženie emisií vyvolané takouto hospodárskou situáciou bude krátkodobé a bude znamenať extrémne vysoké náklady pre spoločnosť. Cieľom EÚ je dosiahnuť klimatickú neutralitu prostredníctvom postupného a nezvratného zníženia emisií a stanovenia dlhodobých cieľov na vybudovanie odolnej ekonomiky a spoločnosti, nie na základe ničivých otrasov. Súčasná kríza ukazuje, prečo je potrebné, aby bol prechod spravodlivý a ponúkal nové príležitosti a podporu tým, ktorí sú najviac postihnutí.

Začiatkom tohto mesiaca Európska komisia navrhla európsky právny predpis v oblasti klímy, ktorého cieľom je vytvoriť dlhodobý rámec dopĺňajúci súčasné právne predpisy na dosiahnutie klimatickej neutrality v Európskej únii do roku 2050. Európska únia už má jeden z najambicióznejších cieľov na zníženie emisií skleníkových plynov, ktorý je podporovaný komplexným legislatívnym balíkom. Jedinečnosť tohto návrhu spočíva v tom, že vďaka nemu sa klimatická neutralita do roku 2050 stáva právne záväznou. Po jeho schválení sa od Európskej únie a jej členských štátov bude vyžadovať, aby ho dodržiavali a prijali nevyhnutné opatrenia na jeho plnenie.

Počas uplynulých troch desaťročí Európska únia znižovala emisie skleníkových plynov. V najnovšom hodnotení Európskej environmentálnej agentúry sa uvádza, že v roku 2018 boli emisie skleníkových plynov o 23,2% nižšie ako v roku 1990. Takisto sa v ňom uvádza, že na dosiahnutie súčasného cieľa pre rok 2030, ktorým je „zníženie aspoň o 40% v porovnaní s rokom 1990“, je nevyhnutné vynaložiť osobitné úsilie a prijať dodatočné opatrenia.

Napriek týmto zníženiam sa v správe Životné prostredie Európy – stav a perspektíva 2020²¹ uvádza, že dochádza k spomaleniu pokroku v niektorých oblastiach, napr. v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov, priemyselných emisií, produkcie odpadu, zvyšovania

²¹ Europe's state of the environment 2020: change of direction urgently needed to face climate change challenges, reverse degradation and ensure future prosperity, European Environmental Agency. Dostupné na internete: <https://www.eea.europa.eu/highlights/soer2020-europes-environment-state-and-outlook-report> [cit.24.4.2020]

energetickej účinnosti a podielu obnoviteľnej energie na celkovom energetickom mixe. V správe SOER 2020 sa takisto uvádza, že na riešenie zhoršovania stavu životného prostredia a zmeny klímy je potrebné, aby sme zásadne zmenili spôsob, akým produkujeme a spotrebúvame tovary a služby. Tieto zistenia potvrdzujú naliehavú potrebu urýchliť a rozšíriť prechody v kľúčových systémoch vrátane energetiky, potravinárstva a mobility.

Návrh európskeho právneho predpisu v oblasti klímy, ktorý je jedným z kľúčových prvkov európskej zelenej dohody, bol predložený na základe týchto skutočností a miera ambícií EÚ sa ním zvyšuje ešte vyššie.

Ministri životného prostredia a pre oblasť klimatických zmien trinástich členských štátov EÚ (Rakúsko, Dánsko, Fínsko, Taliansko, Lotyšsko, Luxembursko, Holandsko, Portugalsko, Španielsko, Švédsko, Francúzsko, neskôr sa pridalo aj Nemecko a Grécko) vyzvali v apríli k tomu, aby Európsky ekologický dohovor (European Green Deal) bol centrálnou súčasťou ekonomickej obnovy po skončení pandémie COVID-19. Riešenie ekonomickej krízy musí byť podľa nich v súlade s plánmi na zelenú, t. j. ekologickú a udržateľnú transformáciu.²²

Aj keď výsledkom bude výrazné dočasné zníženie emisií, ochorenie COVID-19 je a zostane závažnou krízou verejného zdravia. COVID-19 a jeho komplexný vplyv na našu spoločnosť nemožno v žiadnom prípade vnímať ako udalosť s pozitívnymi dôsledkami.

²² European Green Deal must be central to a resilient recovery after Covid-19. Dostupné na internete: <https://www.climatechangenews.com/2020/04/09/european-green-deal-must-central-resilient-recovery-covid-19/?fbclid=IwAR0UFBMQSP1F70gYq8C0WlhYZEz4t40LM5Z4FBvmXXkLwCIF5VZLWrilU-0> [cit.24.4.2020]

Použité zdroje

1. Európska únia: Životné prostredie. Dostupné na internete: https://europa.eu/european-union/topics/environment_sk [cit.24.1.2020]
2. Právne akty EÚ: <https://eur-lex.europa.eu/advanced-search-form.html?qid=1582633507220&action=update>
3. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Dostupné na internete: <https://unfccc.int/>
4. Katowice Climate Change Conference (COP24). Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/clima/events/katowice-climate-change-conference-cop-24_sk
5. Paris agreement. Dostupné na internete: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>
6. Kyoto Protocol. Dostupné na internete: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-kyoto-protocol/what-is-the-kyoto-protocol/kyoto-protocol-targets-for-the-first-commitment-period>
7. Special report: Global Warming of 1,5°C. dostupné na internete: <https://www.ipcc.ch/sr15/>
8. EU Emissions trading System EU ETS. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_en
9. Smernica EP a Rady 2009/28/ES z 23. apríla 2009 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie a o zmene a doplnení a následnom zrušení smerníc 2001/77/ES a 2003/30/ES. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0028&from=SK>
10. NER 300 Program. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund/ner300_en
11. Program Horizon 2020. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>
12. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ z 25. októbra 2012 o energetickej efektívnosti, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2009/125/ES a 2010/30/EÚ a ktorou sa zrušujú smernice 2004/8/ES a 2006/32/ES Text s významom pre EHP. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32012L0027&qid=1579688514481>
13. OZNÁMENIE KOMISIE Čistá planéta pre všetkých Európska dlhodobá strategická vízia pre prosperujúce, moderné, konkurencieschopné a klimaticky neutrálne hospodárstvo. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0773&from=EN>
14. Európsky ekologický dohovor. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sk
15. Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy – aktualizácia. Dostupné na internete: <https://www.minzp.sk/files/odbor-politiky-zmeny-klimy/strategia-adaptacie-sr-nepriaznive-dosledky-zmeny-klimy-aktualizacia.pdf>
16. Ministerstvo životného prostredia SR. Dostupné na internete: <https://www.minzp.sk/klima/>

17. Správa o priebežnom stave plnenia prijatých medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti politiky zmeny klímy za roky 2017-2018. dostupné na internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/23680/1>
18. Národné správy o zmene klímy. Dostupné na internete: <https://unfccc.int/process-and-meetings/transparency-and-reporting/reporting-and-review-under-the-convention/national-communications-and-biennial-reports-annex-i-parties/national-communication-submissions/sixth-national-communications-annex-i>
19. Nízkouhlíková stratégia rozvoja SR do roku 2030. Dostupné na internete: https://www.minzp.sk/files/oblasti/politika-zmeny-klimy/2019_01_low-carbon-study_sk.pdf
20. Národný akčný plán pre energiu z obnoviteľných zdrojov. Dostupné na internete: <https://www.mhsr.sk/uploads/files/krFyTZfZ.pdf>
21. Smernica 2003/87/ES Európskeho parlamentu a Rady z 13. októbra 2003, o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 96/61/ES. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:02003L0087-20180408&from=SK>